

Nr 219.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till nybyggnad för de teoretiska institutionerna m. m. vid karolinska mediko-kirurgiska institutet; given Stockholms slott den 5 mars 1937.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Arthur Engberg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Engberg anför härefter:

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under Utgifter för kapitalökning (bil. 7, punkt 6.) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till nybyggnad för de teoretiska institutionerna m. m. vid karolinska mediko-kirurgiska institutet för budgetåret 1937/1938 beräkna ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Jag tillåter mig nu ånyo anmäla förevarande ärende.

Nuvarande förhållanden. Flertalet av de teoretiska institutionerna vid karolinska institutet, nämligen de anatomiska, histologiska, fysiologiska, kemiska, farmakologiska, hygieniska, bakteriologiska och rättsmedicinska institutionerna samt institutionen för speciell patologi, ävensom institutets

administrations- och bibliotekslokaler äro för närvarande inrymda i byggnaderna å tomten vid Hantverkaregatan 3 i Stockholm. Institutionen för allmän patologi däremot disponerar lokaler å Sabbatsbergs sjukhus.

Å sagda tomt äro nu uppförda fyra byggnader, benämnda stora byggnaden (eller anatomibyggnaden), mellanbyggnaden, biblioteks- och bostadsbyggnaden samt lilla byggnaden. I stora byggnaden äro — förutom huvuddelen av de administrativa lokalerna ävensom panncentralen — inrymda anatomiska, histologiska, fysiologiska, farmakologiska och hygieniska institutionerna. Mellanbyggnaden upptages av de patologiska, bakteriologiska och kemiska institutionerna. Lilla byggnaden innehåller rättsmedicinska institutionen. Biblioteks- och bostadsbyggnaden innehåller — förutom utrymmen för bibliotek och vissa tjänstebostäder — även kamrerarexpeditionen.

Den tidigare behandlingen av nybyggnadsfrågan. I propositionen nr 232/1930 angående uppförande av nytt kliniskt sjukhus i Stockholm m. m. erinrades, att 1926 års sjukhuskommission karakteriserat de lokala förhållanden, under vilka karolinska institutet arbetade, såsom synnerligen otillfredsställande. Genom den avsevärda stegringen under den senaste tioårsperioden av antalet medicine studerande vid institutet hade en del åtgärder av mera provisorisk natur ansetts nödvändiga för att avhjälpa bristen på lämpliga och tillräckligt stora lokaler för institutets verksamhet. Omdömet om lokalförhållandena gällde även de teoretiska institutionerna.

Enligt kommissionens mening borde det stora målet vid lösandet av institutets byggnadsfråga vara att till en enhet sammanföra institutets nu i stor utsträckning spridda institutioner och kliniker. I enlighet härmed föreslog kommissionen, att samtliga dessa skulle förläggas till det tomtområde vid Norrbacka, som genom beslut av 1927 års riksdag ställts till förfogande för ändamålet. Såväl det kliniska sjukhuset som de teoretiska institutionerna skulle uppföras av staten och, vad anginge sjukhusklinikerna, i samarbete med Stockholms stad och län. Då det givetvis skulle vara förenat med stora kostnader att på en gång låta utföra alla erforderliga byggnadsarbeten, föreslog kommissionen, att dessa skulle uppdelas i tre etapper. I den första etappen skulle huvuddelen av det kliniska sjukhuset, som föresloges skola benämnas karolinska sjukhuset, komma till utförande. Av karolinska institutets teoretiska institutioner skulle i denna etapp medtagas allenast en patologisk institution. Den andra byggnadsetappen skulle omfatta återstående sjukhuskliniker. Den tredje etappen slutligen skulle avse de teoretiska institutionerna, med undantag av nämnda, i första etappen ingående patologiska institution, samt de för institutets förvaltning och bibliotek avsedda lokalerna. Kommissionen framhöll emellertid, att förhållandena kunde komma att utveckla sig så, att det i en framtid kunde visa sig lämpligare att låta byggnaderna för sistnämnda inrättningar helt eller del-

vis komma till utförande före de sjukhuskliniker, som skulle uppföras i andra etappen. Detaljerat förslag hade av kommissionen uppgjorts endast beträffande de i första etappen ingående klinikerna och inrättningarna.

Departementschefen anslöt sig i huvudsak till det av kommissionen framlagda förslaget. Beträffande frågan om tillgodoseende av byggnadsbehovet för de teoretiska institutionerna anförde departementschefen, att — ehuru lokalerna för dessa institutioner vore föråldrade — så vore dock behovet av nya lokaler för dem icke så trängande som för vissa sjukhuskliniker. Det kliniska sjukhuset borde därför i överensstämmelse med kommissionens förslag i första hand komma till utförande.

I en inom riksdagen väckt motion (I: 333) hemställdes bland annat, att riksdagen, med förklarande att den icke funne sig beredd att nu taga slutgiltig ställning till det föreliggande förslaget, måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att de teoretiska institutionernas byggnadsfråga måtte så utredas, att riksdagen kunde bilda sig en mening såväl om denna frågas samband med karolinska sjukhuset som ock om de anslagskrav, vilka under den närmaste tiden för nämnda institutioner vore att förvänta från karolinska institutet.

I skrivelse nr 386/1930 uttalade riksdagen, att det syntes vara ostridigt, att karolinska institutet, landets största medicinska undervisningsanstalt, vore i trängande behov av bättre, rymligare och mera modernt inrättade och utrustade lokaler för att kunna meddela en fullgod läkarutbildning. Riksdagen hade icke funnit anledning frångå den tidigare av riksdagen hävdade ståndpunkten, att förevarande byggnadsfråga borde lösas efter enhetstankens princip. Riksdagen biträdde därför det föreliggande förslaget om de olika avdelningarnas sammanförande till en helhet å det av 1927 års riksdag till förfogande för ändamålet ställda området å Norrbacka. Beträffande den mot förslaget framförda anmärkningen, att utredning saknades rörande de teoretiska institutionernas byggnadsbehov och kostnaderna för beredande åt dem av nya lokaler, anförde riksdagen, att det under hela den tid, utredningen i ämnet pågått, aldrig varit fråga om annat än att i första hand tillgodose klinikernas byggnadsbehov. Det låge i sakens natur, att fullständiga nybyggnader för de teoretiska institutionerna komme att kräva ganska avsevärda kostnader. Men att redan nu uppgöra beräkningar för ett byggnadsföretag, som låge så långt i framtiden som detta, torde vara skäligen meningslöst. Då de, som vid institutet bure ansvaret för den teoretiska utbildningen, samfällt förordat frågans lösning på föreslaget sätt, måste det förutsättas, att de också gjort klart för sig, att de teoretiska institutionerna kunde tills vidare hjälpa sig fram utan omfattande nybyggnader. Riksdagen kunde därför icke tillmäta berörda invändning någon större betydelse.

I anledning av Kungl. Maj:ts i ovanberörda proposition framlagda förslag anmälde riksdagen i förevarande skrivelse, bland annat, att riksdagen beslutat, att ett nytt kliniskt sjukhus, benämnt karolinska sjukhuset, samt

nya lokaler för karolinska institutets teoretiska institutioner skulle uppföras å Norrbackaområdet. I samma skrivelse anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa och för 1931 års riksdag framlägga en överarbetning av föreliggande förslag till byggnader för karolinska sjukhuset, i syfte att kostnaderna för byggnaderna måtte avsevärt nedbringas.

Förslag i sistnämnda riktning förelade Kungl. Maj:t riksdagen i propositionen nr 132/1931. I propositionen och riksdagens i anledning därav avgivna skrivelse nr 286 berördes icke frågan om byggnadsbehovet för de teoretiska institutionerna i annan mån, än att enligt propositionen karolinska institutets lärarkollegium i ett i ärendet avgivet utlåtande förklarar sig varmt förorda, att nybyggnaden för de teoretiska institutionerna måtte ske i omedelbar följd efter de i första byggnadsetappen ingående klinikerna. I sagda utlåtande anfördes, att med hänsyn till de svåra betingelser, under vilka de teoretiska institutionerna arbetade, ett alltför långt uppskjutande av dessas nybyggnadsfråga skulle nödvändiggöra omfattande provisoriska nybyggnader och förbättringar av de nuvarande lokalerna samt att genom de förbättringar av serafimerlasarettet, som företagits i avsikt att detsamma i ännu ett 30-tal år skulle kunna bibehållas såsom undervisningssjukhus, större möjligheter torde hava beretts att vidtaga åtgärder för uppförande av nya lokaler för de teoretiska institutionerna på ett tidigare stadium än från början antagits.

Av propositionen och riksdagsskrivelsen framgick, att totalkostnaden för första etappens byggnader skulle, fränsett utrustningskostnaderna, uppgå till 21,400,000 kronor, varav statens andel skulle utgöra i runt tal 11,900,000 kronor.

Statens organisationsnämnd anförde i sitt den 25 oktober 1932 avlåtna betänkande med plan för statens byggnadsverksamhet under närmast kommande tioårsperiod, att nämnden med hänsyn till det samband, som ägde rum mellan frågan om tillfälliga utvidgningar av det nuvarande karolinska institutet och frågan om ordningen för bebyggelsen å Norrbackaområdet, ansett sig icke böra ingå på en närmare prövning av dessa spörsmål.

Anordnande av allmän arkitekttävling. I skrivelse den 22 mars 1934 erinrade *lärarkollegiet vid karolinska institutet* om det ohållbara nödläge, i vilket här ifrågavarande institutioner sedan lång tid befunno sig, samt anhöll, att byggnadsstyrelsen måtte anmodas att verkställa utredning, inefattande preliminära ritningar och kostnadsförslag, rörande *dels* nybyggnader för institutet å Norrbackaområdet, *dels ock* tillbyggnad till institutets nuvarande lokaler vid Hantverkaregatan för beredande av ökade laboratorietrymmen. Framställningen åtföljdes av en utredning i ämnet av en av kollegiet för ändamålet tillsatt kommitté ävensom av yttranden från vederbörande institutionsföreståndare rörande utrymmesbehovet vid de olika institutionerna, för den händelse tillbyggnad kunde ske på den nuvarande tomten.

I sistberörda utredning anfördes bland annat, att de nuvarande institutionsföreståndarna icke deltagit i de tidigare faserna av utredningen av frågan om uppförande av byggnader för karolinska sjukhuset samt att bristerna i institutets lokalutrymmen vore så väsentliga, att de, redan då nyssnämnda utredning påbörjades, borde hava föranlett ett upptagande av nybyggnader för laboratorier i första etappen av utbyggnadsprogrammet för karolinska sjukhuset. Båda de föreslagna utredningsalternativen, å ena sidan nybyggnad å Norrbackaområdet och å andra sidan tillbyggnad å institutets nuvarande tomt, syntes vara förenliga med enhetstankens förverkligande, då ju serafimerlasarettets verksamhet komme att fortsätta under en lång tid.

Lärarkollegiets framställning tillstyrktes av *kanslern för rikets universitet* i utlåtande av den 27 april 1934.

Sedan Kungl. Maj:t den 18 maj 1934 fattat beslut i överensstämmelse med lärarkollegiets berörda framställning, avgav *byggnadsstyrelsen* med skrivelse den 18 oktober 1934 preliminär utredning rörande förevarande byggnadsfråga. I denna skrivelse anfördes, att styrelsen i samråd med representanter för lärarkollegiet utarbetat tre alternativa förslag i ämnet (A, B och C). Härvid hade styrelsen räknat med de för de olika institutionerna begärda golvytorna. Alternativ A innebar, att lokalbehovet skulle tillgodoses på institutets nuvarande tomt. Alternativ B avsåg nybyggnader å Norrbackaområdet. Alternativ C slutligen gick ut på att vissa delar av institutionerna skulle kvarligga å den nuvarande tomt, andra åter förflyttas till Norrbackaområdet. Enligt ett byggnadsstyrelsens skrivelse bilagt utlåtande hade karolinska institutets lärarkollegium yttrat, att alternativ A innebure den s. k. enhetstankens ställande på en avlägsen och oviss framtid, med mångåriga och stora olägenheter för institutets verksamhet såsom helhet betraktad. Alternativ C syntes kollegiet vara antagligt endast såsom en någorlunda snart ernäelig etapp på vägen mot förslaget B. Kollegiet ville förordna alternativ B såsom varande det ojämförligt bästa. Med anledning härav hemställde byggnadsstyrelsen, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå 1935 års riksdag att anvisa anslag för fullföljande av utredningen om och vidtagande av förberedande arbeten för nybyggnader för karolinska institutets ifrågavarande institutioner.

Universitetsberedningen avgav utlåtande i ärendet den 24 januari 1935 samt anförde därvid inledningsvis, att beredningen fått ett starkt intryck av att de flesta institutionerna vid karolinska institutet vore i trängande behov av större och modernare lokaler. Med hänsyn till ifrågavarande byggnaders ålder och beskaffenhet syntes det vara förenat med betydande kostnader att sätta dem i sådant skick, att de bleve fullt tjänliga som lokaler för modernt laboratoriearbete. Vid sådant förhållande och då beredningen hyste den uppfattningen, att det för läkarutbildningen och den medicinska forskningen skulle vara en stor fördel, om de teoretiska institutionerna snarast möjligt förflyttades till Norrbackaområdet, hade beredningen

ansett, att man borde i första hand undersöka, huruvida de i alternativ B i byggnadsstyrelsens förslag beräknade utrymmena kunde bli föremål för en sådan reducering, att det bleve ekonomiskt möjligt att i ett sammanhang realisera önskemålet om nybyggnad på Norrbackaområdet för de flesta av nämnda institutioner.

I syfte att bereda vederbörande institutionsföreståndare och lärarkollegiet tillfälle att yttra sig rörande möjligheten av att genomföra en dylik reduktion hade beredningen till lärarkollegiet avlåtit en skrivelse, i vilken uttalats, att man vid en undersökning av institutets utrymmesbehov syntes böra utgå från följande förutsättningar, nämligen *dels* att lokalerna skulle vara fullt tillräckliga för de aktuella behoven och dessutom erbjuda vissa reservutrymmen för sådana behov, som under ett begränsat antal år framåt kunde tänkas uppkomma på grund av vetenskapens så att säga normala utveckling, *dels* att byggnadskomplexets planläggning medgäve, att i framtiden uppkommande, ej nu beräknliga behov av ökat utrymme kunde tillgodoses genom till- och påbyggnader, *dels* att institutionen för speciell patologi komme att få sin lokalfråga ordnad redan under första byggnadsetappen i samband med uppförandet av klinikbyggnaderna, *dels* att institutionen för allmän patologi för närvarande hade lokaler åt sig upplåtna vid Sabbatsbergs sjukhus samt att, därest denna anordning ansåges från undervisningens och forskningens synpunkt tillfredsställande och kunde antagas bli under närmaste framtiden bestående, frågan om nybyggnad för denna institution icke syntes vara aktuell, *dels ock* att spörsmålet om lokaler för den bakteriologiska institutionen sannolikt komme att få sin lösning i annat sammanhang. Vidare hade i skrivelsen anförts, att det inom beredningen ifrågasatts *dels* att de utrymmen, som behövde genom nybyggnader å Norrbackaområdet anskaffas åt de teoretiska institutionerna, skulle — med beaktande av nyssnämnda synpunkter och förutsättningar — för närvarande kunna begränsas till en nyttig golvyta av omkring 9,300 kvadratmeter, *dels ock* att jämväl de utrymmen, som i alternativ B beräknats för de administrativa organen och till en viss grad även för bibliotekets lokaler, skulle kunna bli föremål för reducering. Tillika hade i skrivelsen meddelats, att frågan om anordnande av särskilda festivitetslokaler enligt beredningens mening borde ställas på framtiden.

Av lärarkollegiets svarsskrivelse hade framgått, att den ifrågasatta reduktionen av utrymmena syntes vara möjlig att genomföra.

Med iakttagande av ifrågavarande reduktion av utrymmesbehovet skulle storleken av de för närvarande erforderliga byggnaderna å Norrbackaområdet — således med bortseende från den bakteriologiska och de båda patologiiska institutionerna — knappast behöva beräknas högre än till hälften av det nyttiga golvutrymme, varmed byggnadsstyrelsen, jämlikt det från institutet överlämnade byggnadsprogrammet, räknat i alternativ B, d. v. s. till omkring 12,400 kvadratmeter i stället för 24,810 kvadratmeter. Totalkostnaden för nybyggnaden syntes i så fall kunna begränsas till omkring 4,565,000 kronor (inklusive planeringsarbeten och vägar). Då byggnadsstyrelsen preliminärt beräknat värdet å institutets nuvarande tomt till 3,725,000 kronor, borde det således — även om den totala byggnadskostnaden skulle något överstiga nämnda belopp och även om man toge hänsyn till de jämförelsevis betydande belopp, som kunde erfordras för inredning och apparat-

utrustning — vara möjligt att med ett i förhållande till de stora fördelar, som stode att vinna, ganska måttligt statsanslag på här ifrågavarande väg komma fram till en fullt godtagbar lösning av institutets lokalfråga.

Beredningen ansåge därför, att den fortsatta utredningen i ämnet borde inriktas på en med ledning av ovan angivna reducerade byggnadsprogram planerad nybyggnad å Norrbackaområdet.

Beredningen meddelade i utlåtande även, att beredningen övervägt, huruvida man genom ett utvidgat samarbete mellan de särskilda medicinska lärosätena skulle kunna ytterligare inskränka byggnadsprogrammet. Därvid hade emellertid beredningen kommit till den uppfattningen, att det vid motsvarande institutioner i Uppsala och Lund endast i enstaka fall förefunnnes ett visst reservutrymme utöver det nuvarande behovet. För övrigt ansåge beredningen, att studiegången för den nuvarande medicine kandidatexamen kunde rationellt ordnas endast under förutsättning, att flertalet av de studerande fullföljde studierna fram till sagda examen vid ett och samma lärosäte. Lokalbehovet för de teoretiska institutionerna vid karolinska institutet syntes därför böra beräknas oberoende av beskaffenheten av motsvarande institutioner i Uppsala och Lund. Slutligen ville beredningen upplysa, att beredningen, då inom densamma ifrågasatts omförmälda reducering av byggnadsprogrammet, räknat med att institutet skulle i viss utsträckning tillhandahålla lokaler för utbildningen av tandläkare och sjukgymnaster. Härvid hade beredningen givetvis endast kunnat taga hänsyn till tandläkarinstitutets och gymnastiska centralinstitutets nuvarande behov av undervisningslokaler.

Beredningen hemställde bland annat, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för utredning av frågan om avyttrande av institutets tomt vid Hantverkaregatan.

I skrivelse den 23 januari 1935 hemställde *direktionen över gymnastiska centralinstitutet*, att vid utarbetandet av planerna för de för karolinska institutet avsedda nybyggnaderna måtte tillses, att nödigt utrymme bereddades för undervisning av centralinstitutets elever. Vidare hemställde *direktionen* — under erinran om att tidigare framhävts nödvändigheten av att lärartjänsten i fysiologi vid centralinstitutet måtte framdeles utvecklas till en professur i rörelsefysiologi med ett därtill hörande laboratorium — att möjligheten att till karolinska institutets fysiologiska inrättning framdeles ansluta ett rörelsefysiologiskt laboratorium måtte hållas öppen.

Sedan Kungl. Maj:t den 30 mars 1935 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att verkställa utredning och uppgöra program för anordnande av en allmän pristävling för svenska arkitekter rörande nybyggnad för karolinska institutets teoretiska institutioner i huvudsaklig enlighet med vad universitetsberedningen förordat i sitt ovanberörda utlåtande, överlämnade *byggnadsstyrelsen* med skrivelse den 24 oktober 1935 ifrågavarande utredning och program.

I nämnda skrivelse har styrelsen meddelat, att styrelsen vid utarbetandet av tävlingsprogrammet utgått från att huvudvikten låge vid den totala nedminskningen av utrymmet till 12,400 kvadratmeter samt att styrelsen

ansett sig oförhindrad att inom denna ram vidtaga de jämkningar i fråga om utrymmets fördelning på de olika institutionerna, som kunnat föranledas av det föreliggande behovet. Då en så avsevärd beskäring av de ursprungligen framställda önskemålen rörande lokalernas storlek skulle vidtagas hade det givetvis varit angeläget, att vid programmets utarbetande med största noggrannhet avväga, huru det till buds stående utrymmet skulle lämpligast avvägas, så att de med reduceringen följande olägenheterna skulle bliva så litet kännbara som möjligt. Härvid hade det visat sig erforderligt att för varje särskild institution i samråd med vederbörande föreståndare uppgöra noggranna utredningsskisser. Dessa skisser, vilka bilades skrivelsen, hade av vederbörande föreståndare genom påteckning godkänts som underlag för tävlingsprogrammet. Härigenom torde få anses fastslaget, att inom det nu avsedda utrymmet fullt användbara institutionslokaler kunde erhållas. I fråga om lokalerna för bibliotek och administration hade liknande godkännande lämnats av institutets biblioteksnämnd och förvaltningsnämnd. Berörda skisser hade legat till grund för utarbetandet av tävlingsprogrammet. Därvid hade iakttagits de av universitetsberedningen framställda kraven på att planläggningen av byggnadskomplexet skulle medgiva, att i framtiden uppkommande, ej nu beräknliga behov av ökat utrymme skulle kunna tillgodoses genom till- och påbyggnader.

Styrelsen hade vid utredningen ifrågasatt, om icke två eller flera institutioner skulle kunna hava gemensam föreläsningssal. Samtliga institutionsföreståndare hade emellertid med stor skärpa framhållit, att en sådan anordning, ej minst med hänsyn till att icke endast medicine studerande utan även eleverna vid gymnastiska centralinstitutet och tandläkarinstitutet åtnjöte undervisning vid karolinska institutet, skulle medföra synnerliga olägenheter och svårigheter i fråga om undervisningens planmässiga bedrivande. Dessutom skulle ett sådant gemensamt utnyttjande av föreläsningssalar med nödvändighet förutsätta, att omfånget av de s. k. förberedelserummen måste väsentligt ökas för varje särskild institution. Anordningen skulle medföra en mer komplicerad och därför fördyrande planlösning. Den eventuella besparingen skulle således sannolikt ej bliva av sådan omfattning, att den uppvägede de framhållna olägenheterna. Med hänsyn härtill hade styrelsen ej funnit sig kunna förorda en sådan anordning.

Sedan tävlingsprogrammet jämte skisserna demonstrerats för lärarkollegiet, hade detta i ett vid byggnadsstyrelsens skrivelse fogat utlåtande förklarat sig ej hava något att däremot erinra.

Vad beträffade kostnaderna för byggnadsföretaget, ville styrelsen framhålla, att fullt så stor kostnadsminskning, som universitetsberedningen förväntat, icke kunde erhållas. På grundval av den nu verkställda utredningen hade styrelsen beräknat, att kostnaderna för byggnaderna borde kunna hållas inom ramen av omkring 5,000,000 kronor. Kostnaderna för planeringsarbetena bleve givetvis så beroende av den förläggning av byggnaderna, som befundes lämplig, att några beräkningar härutinnan ej nu kunde göras. Ett högre belopp än det tidigare beräknade 300,000 kronor, torde emellertid ej behöva ifrågasättas.

Byggnadsstyrelsen hemställde bland annat, att Kungl. Maj:t måtte *dels* uppdraga åt styrelsen att på grundval av det av styrelsen framlagda programmet anordna en allmän tävlan för svenska arkitekter rörande nybyggnad för ifrågavarande institutioner, *dels ock* för ändamålet ställa ett belopp av 40,000 kronor till styrelsens förfogande.

Vid min anmälan av frågan under punkten 85 i 1936 års åttonde huvudtitel anförde jag för egen del bland annat följande:

Av den lämnade redogörelsen framginge, att frågan om beredande av förbättrade lokaler åt de teoretiska institutionerna vid karolinska institutet länge stått på dagordningen. Dessa lokaler utdömdes av 1930 års sjukhuskommission såsom synnerligen otillfredsställande, och universitetsberedningen har i sitt ovannämnda, den 24 januari 1935 avgivna utlåtande sagt sig hava fått ett starkt intryck av att flertalet institutioner vid ifrågavarande undervisningsanstalt vore i trängande behov av större och modernare lokaler. Riksdagen hade vid åtskilliga tillfällen givit uttryck åt samma uppfattning. 1926 års riksdag uttalade sig för en skyndsamt utredning om nya lokaler och 1930 års riksdag framhöll såsom ostridigt, att karolinska institutet vore i trängande behov av bättre, rymligare och mera modernt inrättade och utrustade lokaler för att kunna meddela en fullgod läkarutbildning.

Jag ville för egen del ansluta mig till nämnda, enhälligt hävdade uppfattning och betona, att de nuvarande byggnaderna för de teoretiska institutionerna, vilka byggnader uppfördes för närmare 70 år sedan, icke beredde nöjaktiga yttre förutsättningar för läkarutbildningen och för den vetenskapliga forskningen vid vårt lands största medicinska läroanstalt. Det framstode som en angelägenhet av vikt, att statsmakterna sörjde för att denna sedan lång tid tillbaka aktuella fråga så snart som möjligt erhölle en tillfredsställande lösning.

När frågan om uppförande av ett nytt kliniskt sjukhus i Stockholm m. m. förelegat till avgörande vid 1930 års riksdag, hade Kungl. Maj:t och riksdagen varit överens om önskvärldheten av att sammanföra karolinska institutets nu i stor utsträckning spridda institutioner och kliniker till en plats, och för detta ändamål hade det ovannämnda Norrbackaområdet ställts till förfogande. Varken vederbörande departementschef eller riksdagen hade funnit sig kunna slutgiltigt taga ståndpunkt till frågan om vilka institutioner och kliniker, karolinska institutet vid full utbyggnad skulle omfatta. Med hänsyn till den betydande ekonomiska räckvidden hos ett dylikt byggnadsprojekt hade det emellertid befunnits nödvändigt att uppdelade de ifrågasatta nybyggnaderna på etapper. Till första byggnadsetappen, vars genomförande nu vore i full gång och som, enligt vad jag inhämtat, torde vara avslutad under år 1939, hänfördes de institutioner och kliniker, vilkas behov av nya lokaler ansetts böra i första hand tillgodoses. Härvid komme sjukhuskliniker i främsta rummet. Till första byggnadsetappen hänfördes därför vissa av dessa kliniker och för klinikerna gemensamma inrättningar samt en av institutets teoretiska institutioner, nämligen en patologisk institution. Däremot hade varken Kungl. Maj:t eller riksdagen tagit ställning till frågan om vilka byggnader, som skulle upptagas i nästföljande byggnadsetapper.

Frågan om beredande av nya lokaler åt de teoretiska institutionerna torde alltså kunna företagas till behandling, utan att det tidigare planerade byggnadsprogrammet lede intrång. Med hänsyn härtill och till vad ovan anförts om det trängande behovet av nya lokaler för nämnda institutioner, funne jag mig böra nu framlägga förslag om vidtagande av förberedande åtgärder för ett definitivt ordnande av lokalfrågan för de teoretiska institutionerna samt för karolinska institutets bibliotek och administrativa organ.

Anmärkas finge emellertid, att ett beslut i den riktning, jag förordade, icke vore för Kungl. Maj:t och riksdagen bindande i fråga om tidpunkten för byggnadsarbetenas igångsättande.

Vid valet mellan de tre föreliggande alternativa förslagen borde uppmärksammas, att under hela den tidigare utredningen av denna fråga från alla håll — bland annat från karolinska institutet, vederbörande sakkunnigkommissioner och departementschefer samt riksdagen — med styrka hävdats, att målet vid byggnadsplanernas realiserande borde vara, att alla de institutioner, teoretiska och praktiska, av vilka institutet för sin verksamhet vore i behov, sammanfördes till ett helt såsom en enda sammanhängande anläggning. Både alternativ A och alternativ C skulle innebära en lösning i strid med nämnda princip. Ett bifall till dessa förslag skulle medföra, att karolinska institutets kliniker och teoretiska institutioner skulle bli fördelade på åtminstone tre à fyra olika platser, varigenom undervisningen och forskningsarbetet skulle i hög grad försvåras och krav säkerligen inom kort tid resas på ett fullföljande av tanken om berörda inrättningsars samlande på ett ställe. En lösning efter någon av nyssnämnda riktlinjer skulle under alla förhållanden få provisorisk karaktär. Även om det skulle visa sig möjligt att rätt väsentligt reducera de beräknade kostnaderna för nyssnämnda alternativ, skulle dessa byggnadsprogram i det långa loppet bli dyrare än alternativ B utan att medföra några av de fördelar, som icke sistnämnda alternativ skulle erbjuda, men väl väsentliga olägenheter för den medicinska undervisningen och forskningen. Med hänsyn härtill hade jag icke funnit det med statens intressen mest förenligt att förorda en lösning efter alternativ A eller C, och Kungl. Maj:t hade också i överensstämmelse med denna uppfattning genom oförmålda beslut av den 30 mars 1935 anbefallt en utredning efter de riktlinjer, som innehölles i alternativ B. Den av byggnadsstyrelsen i detta hänseende verkställda utredningen hade bekräftat uppfattningen om att det skulle vara möjligt att på denna väg komma fram till en lösning, som byggde på enhetstankens princip och som samtidigt läte sig genomföra utan alltför stora kostnader för statsverket. Jag ansåge mig därför böra förorda, att detta alternativ lades till grund för de fortsatta övervägandena av förevarande byggnadsfråga.

Den senaste utformningen av det byggnadsprogram, som alternativ B representerade, hade framkommit som resultatet av en avsevärd beskärning av de från institutionsföreståndarna framförda önskemålen i fråga om utrymmesbehovet för vederbörande institutioner. Vid utarbetandet av nämnda förslag hade emellertid byggnadsstyrelsen stått i nära kontakt med vederbörande institutionsföreståndare, och dessa liksom även institutets lärarkollegium hade gillat de föreliggande preliminära ritningarna. Jag förutsatte, att vederbörande vid institutet noga prövat denna fråga och kunde svara för att de planerade lokalerna, såsom universitetsberedningen uttryckt saken, bleve fullt tillräckliga för de aktuella behoven och dessutom erbjöde vissa reservutrymmen för sådana behov, som under ett begränsat antal år framåt kunde tänkas uppkomma på grund av vetenskapens så att säga normala utveckling. Det av byggnadsstyrelsen uppgjorda byggnadsprogrammet byggde på att så vore fallet och hade vidare utformats med tanke på att i framtiden uppkommande, ej nu beräknliga behov av ökat utrymme kunde tillgodoses genom till- och påbyggnader. Vidare förutsatte detta program, att institutionerna för speciell och allmän patologi samt för bakteriologi ej skulle beredas nya lokaler i detta sammanhang samt att

frågan om anordnande av särskilda festivitetslokaler skulle ställas på framtiden, ävensom att erforderliga lokaler ställdes till förfogande för den vid karolinska institutet nu meddelade undervisningen i vissa ämnen åt eleverna vid tandläkarinstitutet och gymnastiska centralinstitutet. Enligt min mening kunde ifrågavarande byggnadsprogram tjäna som underlag för den blivande utformningen av byggnadsföretaget. Jag saknade anledning att för det dåvarande ingå på den av direktionen över gymnastiska centralinstitutet berörda frågan om anknytning till karolinska institutets fysiologiska inrättning av ett rörelsefysiologiskt laboratorium.

Med hänsyn till omfattningen av ifrågavarande byggnadsföretag torde det vara lämpligt att låta det definitiva ställningstagandet till detsamma föregås av en allmän tävling för svenska arkitekter. På detta sätt syntes det möjligt att för en kostnad, som vore relativt obetydlig i jämförelse med totalkostnaderna för byggnadsföretaget, få till stånd en allsidig och omfattande prövning av möjligheterna att på ett ändamålsenligt sätt anordna de nya lokalerna för karolinska institutet. Därest riksdagen anvisade erforderliga anslagsmedel för ändamålet, torde Kungl. Maj:t sedermera böra uppdraga åt byggnadsstyrelsen att anordna en sådan tävling.

Såsom ovan nämnts, bleve karolinska institutets nuvarande tomt vid Hantverkaregatan disponibel för annat ändamål, om institutets lokaler överflyttades till Norrbackaområdet. Till frågan om lämpligaste dispositionen av berörda tomtområde torde emellertid statsmakterna på detta förberedande stadium icke behöva taga ställning.

Riksdagen, som lämnade vad av mig sålunda anförts utan erinran, anvisade för budgetåret 1936/1937 ett reservationsanslag av 40,000 kronor till allmän arkitekttävling rörande nybyggnad för de teoretiska institutionerna m. m. vid karolinska institutet.

Genom beslut den 15 maj 1936 föreskrev Kungl. Maj:t, att byggnadsstyrelsen skulle snarast möjligt anordna en allmän pristävling för svenska arkitekter i fråga om förslagsritningar till omförmälda nybyggnad och att tävlingsförslagen skulle bedömas av en särskild prisnämnd, bestående av sju av chefen för ecklesiastikdepartementet utsedda ledamöter. Av ledamöterna skulle två utses på förslag av byggnadsstyrelsen och två på förslag av karolinska institutets lärarkollegium. Av de återstående ledamöterna skulle en utses på förslag, som svenska arkitektföreningen ägde avgiva, och en på förslag, som tekniska samfundets i Göteborg avdelning för husbyggnadskonst och arkitektföreningen för södra Sverige ägde gemensamt avgiva. Till grund för tävlingen skulle läggas det av byggnadsstyrelsen med skrivelse den 24 oktober 1935 till Kungl. Maj:t överlämnade tävlingsprogrammet. Dock skulle styrelsen äga att i samråd med prisnämnden vidtaga sådana smärre ändringar i programmet, som kunde befinnas önskvärda och ej inverka på omfattningen av eller kostnaden för det tillämnade byggnadsföretaget.

Till ledamöter i prisnämnden utsågs professorn E. G. Asplund, arkitekten N. E. Eriksson, professorn G. P. E. Häggqvist, professorn G. Liljestrand, t. f. statssekreteraren N. T. Löwbeer, dåvarande generaldirektören I. J.

Tengbom samt dåvarande assistenten hos byggnadsstyrelsen, numera intendenten Å. E. Tengelin. Åt Tengbom uppdrogs att tillika vara nämndens ordförande.

Nu föreliggande förslag. I skrivelse den 23 februari 1937 har *byggnadsstyrelsen* meddelat, att vid tävlingstidens utgång till styrelsen inkommit femton tävlingsförslag, vilka överlämnats till den ovannämnda prisnämnden, och att prisnämnden i utlåtande den 1 februari 1937 anfört, att alla förslagen befunnits uppfylla det av byggnadsstyrelsen framlagda tävlingsprogrammets bestämmelser och alltså av nämnden upptagits till bedömning, varförutom nämnden i utlåtandet närmare redogjort för tävlingsresultatet.

Av byggnadsstyrelsens utlåtande inhämtas i övrigt följande:

Nämnden hade funnit, att fyra förslag, nämligen de som försetts med följande motto: »Per Haps», »Säker Grund», »Organ» och »El Hakim», borde sättas före de övriga förslagen. Nämnden hade därför låtit särskilt kostnadsberäkna dessa förslag. Vid dessa kostnadsberäkningar — vilka endast avsågo institutionsbyggnaderna samt administrations- och biblioteksbyggnaderna och vid vilka tillämpats de priser, som legat till grund för den av byggnadsstyrelsen år 1935 verkställda kostnadsberäkningen — hade befunnits att kostnaderna för dessa fyra förslag uppginge till följande belopp, nämligen för »El Hakim» till 4,980,000 kronor, för »Organ» till 5,070,000 kronor, för »Per Haps» till 5,380,000 kronor samt för »Säker Grund» till 5,550,000 kronor. För jämförelse med dessa enligt paviljongsystem utformade förslag hade nämnden även låtit kostnadsberäkna ett med »Samarbete» betecknat förslag, vilket avsågo en för alla institutioner gemensam blockbyggnad. Byggnadskostnaderna för sistnämnda förslag hade av nämnden beräknats till 4,950,000 kronor, ehuru för den här avsedda byggnaden beräknats ett lägre å-pris än för de i förstnämnda fyra förslag avsedda byggnaderna. Beträffande förslaget »Samarbete» hade nämnden framhållit, att i fråga om planering och ledningsdragning vissa möjligheter till beskäring erbjöde sig, men att denna beskäring mer än väl torde uppvägas av de ökade kostnader, som förslaget komme att föranleda vid tillgodoseende av framtida utvidgningsbehov i förhållande till förslag med paviljongsystem.

Byggnadsstyrelsen ville i detta sammanhang understryka vad prisnämnden sålunda anfört samt framhålla, att förutsättningen för genomförandet av de avsevärda beskäringar av det ursprungliga, av lärarkollegiet framlagda programmet, som det av universitetsberedningen och byggnadsstyrelsen framlagda programmet innebure, vore att varje institutions lokalfråga skulle ordnas så att erforderliga tillbyggnader utan alltför stora kostnader och avbrott i arbetet inom institutionerna skulle kunna genomföras. På grund härav ville även byggnadsstyrelsen för sin del avstyrka, att de olika institutionerna sammanfördes i ett sammanhängande byggnadsblock.

Av de inlämnade förslagen hade prisnämnden funnit, att det med motto »Per Haps» betecknade förslaget såväl med hänsyn till byggnadernas förläggning som även deras planlösning samt arkitektoniska utformning vore samtliga andra förslag överlägset. Nämnden hade förklarat, att ehuru byggnadskostnaderna (för institutionsbyggnaderna samt administrations- och biblioteksbyggnaden) i detta fall vore något högre, än vad programmet angåve, nämnden icke tvekat att sätta detta förslag främst på grund av

dess höga kvalitet och med särskilt beaktande av att förslaget vore av den beskaffenhet, att kostnaden vid ett närmare utarbetande av förslaget syntes icke oväsentligt kunna nedbringas. I anslutning härtill hade nämnden tilldelat det med motto »Per Haps» betecknade förslaget första pris.

Det sålunda med första pris belönade förslaget, vilket befunnits vara upprättat av arkitekten Ture Ryberg, omfattade 25 ritningar, utgörande planer, skärningar och fasader i skala 1: 200 samt två perspektiv, en stadsplanekarta i skala 1: 4000, en situationsplan i skala 1: 1000 samt en beskrivning.

Beträffande förslagens utformning har byggnadsstyrelsen lämnat nedanstående summariska redogörelse, i samband varmed styrelsen till en början närmare angivit det område, som är reserverat för här ifrågakomna byggnadsföretag.

Nämnda område vore beläget på det s. k. Norrbackaområdets sydvästra del och begränsades i sydost av statens järnvägars område invid norra stationen, i sydväst och nordväst av en ny väg, som skulle ersätta den gamla vägen förbi Stora kontoret och Tomtebodas blindinstitut, och i nordost av Torsgatans tilltänkta förlängning.

Enligt det med första pris belönade tävlingsförslaget hade institutionsbyggnaderna, av vilka var och en i överensstämmelse med det framlagda programmet och de utredningsskisser, som vore bilagda detta, rymde endast en institution, samlats till en inom den norra delen av området belägen höjdpå på ömse sidor om en föreslagen, i nordvästlig riktning gående huvudväg inom denna del av området. Öster om dessa byggnader på ett avstånd av omkring 80 meter hade administrations- och biblioteksbyggnaden förlagts och komme i framtiden, när en ifrågasatt solennitetsbyggnad uppförts, att tillsammans med denna bilda begränsning mot nordost och norr av en samlande gård, som öppnade sig mot sydväst. Från denna gård ledde vinkelrätt en huvudväg, som förde direkt till den väg, som ginge från Rörstrandsgatan förbi Stora kontoret. Omkring 80 meter sydost om administrationsbyggnadens sydliga gavel hade förlagts tre sammankopplade längor med portvaktsbostad och vaktmästarbostäder samt en friliggande bostadsbyggnad för amanuenser. Vid den östra gaveln av de för vaktmästarbostäder avsedda byggnadslängorna intill Torsgatans förlängning hade förlagts huvudentrén till området, vilken komme att bevakas från den vid entrén belägna portvaktsbostaden. Intill den tidpunkt, då Torsgatan bleve utlagd, skulle anordnas en provisorisk förbindelse till huvudentrén från en norr om järnvägsområdet befintlig mindre gata. Från huvudentrén ledde en väg upp till planen framför administrationsbyggnaden och en annan sydväst om institutionsbyggnaderna till områdets sydvästra del, vars höjdpå vore reserverad för framtida byggnader för studentkåren med intilliggande friluftsområden för sport och rekreation. Den förstnämnda av dessa två vägar ledde förbi en gammal mangårdsbyggnad, det s. k. »Stenbrottet» med omgivande trädgård, avsedd att utnyttjas till lunchlokal för institutet.

Väster om huvudvägen mellan institutionsbyggnaderna hade, räknat från söder till norr, förlagts följande institutioner, nämligen den kemiska, den farmakologiska, den hygieniska och den rättsmedicinska institutionen. Öster om samma väg vore, räknat från söder till norr, förlagda institutionerna för

fysiologi, histologi och anatomi. Enligt den sålunda föreslagna placeringen hade de institutioner, som samarbetade, förlagts bredvid varandra. Institutionsbyggnadernas huvudentréer stode i direkt förbindelse med nu nämnda huvudväg, och deras souterrängvåningar kunde nås från väg inom området eller området angränsande gata.

Beträffande institutionsbyggnadernas utformning hade denna av förslagsställaren lösts på ett såväl för institutionernas inre arbete som med hänsyn till framtida utbyggnader synnerligen lyckligt sätt. Sålunda hade i regel undervisningsavdelningen inom varje institutionsbyggnad förlagts till en envåningslänga och administrations- och forskaravdelningarna till en från undervisningsavdelningen skild länga om två våningar med administrationsavdelningen i bottenvåningen och forskaravdelningen i våningen I trappa upp. Härigenom kunde de olika avdelningarnas lokaler tillbyggas och påbyggas oberoende av varandra och så att sammanhängande lokalgrupper kunde erhållas. Den av förslagsställaren i hans beskrivning till tävlingsförslaget förordade vridningen av byggnaderna i mera rak nord—sydlig riktning än vad som angivits i förslaget borde i samband med förslagets vidare utarbetande undersökas för eventuellt nedbringande av kostnaderna, vilka enligt vad författaren själv framhållit kommit att överstiga de styrelsens vid programmets framläggande beräknade kostnaderna till följd av den i förslaget använda typen för planläggning av institutionsbyggnaderna.

De i förslaget angivna byggnadsmaterialen vore de för byggnader av här avsedd art i regel förekommande.

Prisnämnden har beträffande ifrågavarande förslag i sitt utlåtande gjort följande närmare uttalande:

Situationsplanen vore mycket tilltalande utformad och anläggningens allmänna karaktär lyckligt träffad. Placeringen utmärktes såväl av reda och klarhet som av mjuk anpassning efter terrängen. Huvudentrén hade fått en vacker och samtidigt praktisk lösning. Byggnadernas inbördes läge säkerställde erforderliga utbyggnadsmöjligheter utan att avstånden, sammanhörande institutioner emellan, bleve så stora att behörligt samarbete försvarades. De särskilda byggnadernas planer vore självständigt studerade och såsom allmänt omdöme kunde sägas, att de erhållit en mycket god utformning utom beträffande entréerna till hörsalarna. Fasadutbildningen vore skickligt gjord och noggrant studerad, dock måste den egenomliga utkragningen å histologiska och anatomiska institutionernas hörsalar betecknas såsom omotiverad.

Byggnadsstyrelsen, som jämväl ansåge det av prisnämnden med första pris belönade förslaget vara övriga ingivna förslag överlägset, biträdde vad nämnden sålunda anfört rörande förslaget och funne detta lämpligen böra läggas till grund för genomförandet av ifrågavarande byggnadsföretag. Vad beträffade de av nämnden framhållna bristerna med avseende å anordnandet av entréerna till hörsalarna samt den yttre utformningen av histologiska och anatomiska institutionernas hörsalar, hade byggnadsstyrelsen låtit undersöka möjligheterna för dessa bristers avhjälpande. Styrelsen hade därvid funnit, att detta kunde ske utan ökning av kostnaderna.

Beträffande kostnaderna för byggnadsföretaget har byggnadsstyrelsen yttrat följande:

Såsom ovan framhållits, hade prisnämnden beräknat kostnaderna för genomförandet av det med första pris belönade tävlingsförslaget, i vad det avsåge institutionsbyggnaderna samt administrations- och biblioteksbyggnaden, till 5,380,000 kronor, varvid räknats med samma priser, som läge till grund för den av byggnadsstyrelsen i samband med tävlingsprogrammets upprättande år 1935 verkställda kostnadsberäkningen. Då sistnämnda kostnadsberäkning slutade på en summa av 5,000,000 kronor för nämnda byggnader, innebure den av prisnämnden angivna kostnaden en ökning av 380,000 kronor. Orsaken till denna kostnadsökning vore att finna i att det med första pris belönade förslaget avsåge en i viss mån annan typ beträffande institutionsbyggnadernas planläggning, än vad som förutsattes i de till tävlingsprogrammet hörande utredningsskisserna. Då den sålunda föreslagna planläggningen, som innebure ett strängt särskiljande av själva undervisningsavdelningarnas lokaler från lokaler för administration och forskning, komme att medföra stora fördelar i form av minskade kostnader vid framtida tillbyggnader av institutionsbyggnaderna, måste emellertid den merkostnad, som den föreslagna planläggningen nu skulle medföra, anses vara ur ekonomisk synpunkt fullt motiverad.

Emellertid hade prisnämnden även låtit, med tillämpning av nu gällande priser, uppgöra en del kostnadskalkyler, vilka avsåge såväl institutionsbyggnaderna samt administrations- och biblioteksbyggnaden som de föreslagna bostadsbyggnaderna samt yttre arbeten inom området, men däremot icke framdragandet av anslutningsledningarna till området. Enligt dessa kalkyler skulle kostnaderna för genomförandet av det med första pris belönade förslaget uppgå till följande belopp:

Institutionsbyggnader samt administrations- och biblioteksbyggnad kronor	5,700,000
Bostadsbyggnader »	210,000
Ledningskulvert »	240,000
Yttre ledningar »	300,000
Vägar och planer »	150,000
Planering, staket m. m. »	50,000
		<hr/>
	Summa kronor	6,650,000

Då de av prisnämnden sålunda framlagda kostnadskalkylerna vore i och för sig helt summariska och då vid desammas upprättande hänsyn icke kunnat tagas till alla på frågan inverkan faktorer, hade byggnadsstyrelsen låtit, med stöd av genom styrelsens försorg verkställda ytterligare utredningar, verkställa en preliminär kostnadsberäkning rörande det med första pris belönade förslaget, enligt vilken beräkning kostnaderna fördelade sig på följande sätt:

Anatomiska institutionen kronor	835,000
Kemiska	»	1,073,000
Histologiska	»	680,000
Rättsmedicinska	»	678,000
Hygieniska	»	435,000
Farmakologiska	»	666,000
Fysiologiska	»	618,000

Administrations- och biblioteksbyggnad	kronor	468,000
Kulvertar under byggnaderna	»	32,000
Utvidgning av karolinska sjukhusets värmecentral	»	50,000
Restaurering av den gamla byggnaden »Stenbrottet»	»	40,000

Kronor 5,575,000

Bostadsbyggnader.

Amanuensbostäder	kronor	60,000	
Vaktmästarbostäder	»	135,000	
Portvaktsbyggnad	»	15,000	kronor
Yttre ledningar inom området (inklusive elektriska ledningar)			210,000
Anslutningsledningar utom området (inklusive elektriska ledningar)			» 310,000
Vägar och planer			» 210,000
Planeringar och stängsel m. m.			» 120,000
			» 50,000

Summa kronor 6,475,000

Byggnadsstyrelsen hade i sin skrivelse den 24 oktober 1935 angivit kostnaderna för byggnaderna för de olika institutionerna samt för administration och bibliotek till omkring 5,000,000 kronor, vartill komme ett förslagsvis till 300,000 kronor angivet belopp för planeringsarbeten, varmed avsågs alla yttre arbeten inom området. De av byggnadsstyrelsen då angivna kostnaderna uppginge sålunda till sammanlagt omkring 5,300,000 kronor. De i den av byggnadsstyrelsen nu framlagda preliminära kostnadsberäkningen upptagna kostnaderna överstege alltså det tidigare beräknade beloppet med sammanlagt omkring 1,175,000 kronor.

Beträffande denna kostnadsskillnad har byggnadsstyrelsen framhållit följande.

Kostnaderna för institutionsbyggnaderna samt administrations- och biblioteksbyggnaden jämte vissa i samband därmed stående arbeten hade i den nu föreliggande kostnadsberäkningen angivits till 5,575,000 kronor eller 575,000 kronor mer än vad som beräknades år 1935. Denna kostnadsökning vore beroende dels på den typ beträffande planläggningen av institutionsbyggnaderna, som av förste pristagaren enligt ovan tillämpats, dels och framförallt på den stegring å arbets- och materialpriser, som inträtt sedan år 1935. Vidare finge byggnadsstyrelsen framhålla, att i den nu föreliggande kostnadsberäkningen upptagits kostnader å sammanlagt 210,000 kronor för bostadsbyggnader för amanuenser, vaktmästare och portvakt, under det att byggnadsstyrelsen icke vid framläggandet av tävlingsprogrammet ansåg sig hava anledning att angiva några kostnader för dylika bostadsbyggnader, detta enär styrelsen förutsatte, att dessa bostäder skulle uthyras till vederbörande befattningshavare och sålunda i verkligheten icke skulle medföra några egentliga utgifter för statsverket. Härjämte hade i den nu föreliggande kostnadsberäkningen upptagits kostnader för framdragning till området av anslutningsledningar för vatten, avlopp, gas och elektricitet, beträffande vilka kostnader byggnadsstyrelsen icke heller fann anledning att uttala sig i samband med framläggandet av tävlingsprogrammet, då dylika kostnader givetvis skulle bli oundgängliga, för vilket ändamål området än komme att utnyttjas. Vad slutligen beträffade kostnaderna

för yttre arbeten inom området (ledningsarbeten, vägarbeten, planering, stängsel m. m.), överstege de i den nu föreliggande kostnadsberäkningen upptagna belopp å sammanlagt 480,000 kronor det av byggnadsstyrelsen år 1935 förslagsvis angivna beloppet å 300,000 kronor med 180,000 kronor. Denna kostnadsökning vore delvis beroende på stegrade arbets- och materialpriser, vilka kunde beräknas medföra en ökning av omkring 80,000 kronor, under det att den återstående kostnadsökningen av omkring 100,000 kronor utgjorde en merkostnad utöver tidigare helt approximativt angivna belopp, som enligt vad en närmare utredning av frågan givit vid handen måste påräknas.

I detta sammanhang finge byggnadsstyrelsen framhålla, att styrelsen, sedan pristävlingen avslutats, låtit verkställa en närmare utredning rörande lämpligaste sättet dels för områdets anslutning till i närheten befintliga vatten-, gas- och avloppssystem, dels för ordnande av uppvärmningen av här ifrågakomna anläggning. Denna utredning, som verkstälts av byggnadsstyrelsens respektive karolinska sjukhusets byggnadskommittés sakkunniga i värme- och sanitetstekniska frågor, ingenjörerna E. Jonsson och E. Byström, hade givit vid handen, att det ur både drifts- och ekonomisk synpunkt vore fördelaktigast, att såväl värmeledningen som övriga ledningar anslötes till karolinska sjukhusets motsvarande anläggningar. Även om kostnaderna för därav betingade arbeten bleve avsevärda, i det att de i den föreliggande kostnadsberäkningen upptagits till sammanlagt 520,000 kronor (frånsett kostnaden för erforderlig utbyggnad av karolinska sjukhusets värmecentral, som i kostnadsberäkningen vore upptagen bland byggnadsarbetena), utgjorde en anslutning till karolinska sjukhusets värmelednings- och övriga rörsystem den billigaste lösningen av förevarande fråga.

Beträffande kostnaderna för den i det med första pris belönade förslaget avsedda anläggningen i dess helhet finge byggnadsstyrelsen slutligen framhålla, att styrelsen för närvarande icke funne sig kunna föreslå någon sänkning i den av styrelsen enligt ovan beräknade totalsumman å 6,475,000 kronor, men att det icke torde vara uteslutet att vid utarbetande av huvudritningar till byggnadsföretaget åstadkomma vissa besparingar genom ett närmare detaljstudium beträffande utformningen av varje särskild byggnad inom anläggningen.

Av de för ändamålet erforderliga medlen borde ett belopp å 100,000 kronor vara tillgängligt under budgetåret 1937/1938 för uppgörande av huvudritningar och entreprenadhandlingar samt för verkställande av övriga förarbeten för byggnadsföretaget, under det att återstoden lämpligen torde kunna fördelas på tre å fyra budgetår.

Slutligen har byggnadsstyrelsen meddelat, att karolinska institutets lärarkollegium i skrivelse den 4 februari 1937 hemställt, att byggnadsstyrelsen i samband med överlämnande av förslag till nybyggnader för institutets teoretiska institutioner ville hos Kungl. Maj:t hemställa om upplåtande av tomt invid den planerade byggnaden för institutionen för medicinsk kemi i och för uppförande av en byggnad för den sedan den 1 januari 1937 inrättade biokemiska avdelningen av det medicinska Nobelinstitutet. Med

anledning härav har byggnadsstyrelsen framhållit, att det icke torde möta något hinder att på den av lärarkollegiet avsedda platsen bereda utrymme för en byggnad för det av kollegiet angivna ändamålet.

Byggnadsstyrelsen har hemställt, att *Kungl. Maj:t* måtte föreslå 1937 års riksdag att *dels* besluta att nybyggnader för karolinska mediko-kirurgiska institutets teoretiska institutioner m. m. måtte å det s. k. Norrbackaområdet i Stockholm uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med ovannämnda, av arkitekten Ture Ryberg uppgjorda tävlingsförslag, *dels* för ifrågasvarande byggnadsföretag för budgetåret 1937/1938 anvisa ett reservationsanslag å 100,000 kronor, *dels ock* medgiva att erforderligt tomtutrymme måtte reserveras inom här avsedda område för uppförande av en byggnad för biokemiska avdelningen av det medicinska Nobelinstitutet.

Kanslern för rikets universitet har i utlåtande den 27 februari 1937 med överlämnande av yttrande från karolinska institutets lärarkollegium förklarat sig sakna anledning att göra någon erinran mot det framlagda förslaget.

Av *lärarkollegiets* utlåtande inhämtas, att kollegiet funnit det av byggnadsstyrelsen till utförande rekommenderade förslaget utgöra en god lösning av den trängande lokalfrågan för institutets teoretiska institutioner samt administrationsavdelningar och bibliotek.

Kollegiet, som till alla delar tillstyrkt förslaget, har yttrat bland annat följande:

Kollegiet hade på sin tid tillfälle att granska och tillstyrka det för arkitekttävlingen uppgjorda programmet. De med detsamma följande utredningsskisserna hade uppgjorts av byggnadsstyrelsen i samråd med de enskilda institutionsföreståndarna och godkänts av dessa. Skisserna hade också demonstrerats för kollegiet och av detta lämnats utan anmärkning. Sedermera hade kollegiets ledamöter haft tillfälle att bese den utställning, som inom byggnadsstyrelsens lokaler anordnats av samtliga inkomna tävlingsförslag, varjämte det här till utförande förordade förslaget vid lärarkollegiets sammanträde den 11 februari detta år demonstrerats av kollegiets representanter i tävlingskommittén. Förslaget hade även under några dagar funnits utställt i kollegiets sammanträdeslokal. Kollegiet hade sålunda haft rikligt tillfälle att grundligt sätta sig in i det föreliggande förslaget.

Vid sin granskning av det till utförande förordade förslaget hade kollegiet funnit, att samtliga de lokaler, som ansetts erforderliga, beretts plats inom institutionsbyggnaderna, men att några utrymmen därutöver icke inlagts. Förslaget torde sålunda i detta hänseende, vad institutions- och administrationsbyggnaderna beträffade, väl ansluta sig till riktlinjerna för det planerade byggnadsföretaget. De enskilda byggnaderna syntes kollegiet hava fått en lycklig utformning; undervisningsavdelningarnas förläggning till särskilda flyglar inom byggnadskropparna vore otvivelaktigt ägnad att främja det lugn och den arbetsro, som borde finnas inom de vetenskapliga avdelningarna. Byggnadernas ringa höjd underlättade å ena sidan kommunikationerna mellan de olika avdelningarna, å andra sidan torde den underlätta och förbilliga framtida påbyggnader, när sådana kunde befinnas erforderliga. Samtidigt syntes byggnadernas förläggning även medgiva i

framtiden behövlige tillbyggnader. Förslaget syntes sålunda på ett lyckligt sätt uppfylla det av universitetsberedningen uppställda kravet, att i framtiden uppkommande, ej nu beräkneliga behov av till- eller påbyggnad lätt skulle kunna tillgodoses, vilket förhållande utgjort en förutsättning för den begränsning av byggnadernas omfattning, som företagits.

Vid utplaceringen av byggnaderna hade arkitekten Ryberg lyckats förlägga de institutioner, mellan vilka ett livligare samarbete försigginge, i närheten av varandra på ett sätt, som underlättade detta samarbete. Avstånden mellan de olika institutionerna vore ej så stora, att detta samarbete kunde anses komma att försvåras därigenom att paviljongsystem använts. Beträffande entréerna till föreläsningssalarna instämde kollegiet i det av tävlingskommittén uttalade önskemålet, att dessa måtte förbättras, vilket enligt byggnadsstyrelsen kunde ske utan ökade kostnader. Beträffande de enskilda byggnadernas förläggning i förhållande till väderstrecken, torde den frågan böra upptagas till särskild diskussion för varje enskild institution i samband med huvudritningarnas utförande. Därvid torde det också kunna visa sig önskvärt att i vissa fall byta plats mellan enskilda rum eller lokalgrupper, vilket lätt torde låta sig utföras utan ökade kostnader på grund av den i förslaget genomförda standardiseringen av rummen.

På byggnadsstyrelsens kostnadsberäkning saknade kollegiet anledning att ingå i detalj. Norrbackaområdets relativt avlägsna läge, gjorde det givetvis önskvärt, att vaktmästarbostäder där inrättades. Även ur bevakningssynpunkt torde detta vara erforderligt. Då denna personal erlade hyra för de åt densamma upplåtna bostäderna, syntes det kollegiet skäligt, att den på dessa bostäder belöpande kostnaden ej medräknades i institutionernas byggnadskostnader.

Kollegiet funne det önskvärt, att även amanuensbostäder uppfördes. Det vetenskapliga arbetet tvingade ofta dessa befattningshavare till arbete långt in på nätterna, och områdets avskilda läge gjorde det till ett behov, att deras bostäder läge inom området. Av ålder hade det vid de teoretiska institutionerna såväl vid Uppsala och Lunds universitet som tidigare vid karolinska institutet varit brukligt, att bostad ingått i amanuensernas löneförmåner. Så vore även för närvarande förhållandet vid olika institutioner i Uppsala och Lund. Vid karolinska institutet hade lokalnöden framtvingit, att samtliga amanuensbostäder tagits i bruk för andra ändamål. Det vore dock önskvärt, att institutets amanuenser i detta hänseende ej erhöle en sämre ställning än motsvarande befattningshavare vid universiteten. Av byggnadskostnaderna för bostäder syntes det kollegiet därför skäligt, att 60,000 kronor för amanuensbostäder hänfördes till de egentliga byggnadskostnaderna.

I övrigt kunde lärarkollegiet endast instämma i de av byggnadsstyrelsen framförda synpunkterna.

Den totala omkostnaden för detta nybygge vore givetvis avsevärd. När det gällde att taga ståndpunkt till byggnadsförslaget, borde man emellertid erinra sig, att det gällde att skaffa landets största medicinska högskola goda arbetsförhållanden. Kollegiet uttalade därför den förhoppningen, att statsmakterna icke skulle tveka att ikläda sig dessa utgifter, så mycket mindre som vid en förflyttning av institutet värdefulla områden frigjordes på dess nuvarande plats.

Vad byggnadstidens utsträckning beträffade, föresloge byggnadsstyrelsen

kostnadssummans fördelning på tre à fyra budgetår. Ur det vetenskapliga arbetets och undervisningens synpunkt vore det högeligen önskvärt, att byggnadsföretaget genomfördes så snabbt som möjligt.

Byggnadsstyrelsen hade i sin framställning upptagit kollegiets hemställan om upplåtande av tomt invid den planerade byggnaden för institutionen för medicinsk kemi i och för uppförande av en byggnad för den sedan den 1 januari 1937 inrättade biokemiska avdelningen av det medicinska Nobelinstitutet. Enligt kollegiets mening vore det av stor betydelse för det vetenskapliga arbetet vid karolinska institutet, att nämnda biokemiska avdelning förlades i samband med karolinska institutet och särskilt dess institution för medicinsk kemi. Sedan flera år tillbaka hade en intim och för forskningen fruktbarande samverkan ägt rum mellan karolinska institutets medicinskt-kemiska avdelning och de personer, som nu utgjorde personalen å Nobelinstitutets biokemiska avdelning. Vidmakthållandet av ett fortsatt samarbete skulle väsentligt befrämjas därigenom, att de båda avdelningarna, vilka ur forskningssynpunkt stode varandra utomordentligt nära, placerades i varandras omedelbara grannskap. Ett dylikt samarbete vore emellertid i hög grad önskvärt icke blott för den stimulerande inverkan, det utövade på det vetenskapliga arbetet och genom utbytet av erfarenheter. Det torde jämväl för båda avdelningarna kunna medföra vissa besparingar och rationaliseringsåtgärder, i det exempelvis dyrbarare instrument, som anskaffades av endera avdelningen, vid behov jämväl kunde komma till användning å den andra. Uppförandet av byggnad för det medicinska Nobelinstitutets biokemiska avdelning ävensom driften av detsamma hade kollegiet givetvis tänkt sig skola helt bestridas av medel, som härför funnes disponibla av den medicinska prisgruppen. För statsverket skulle således ingen annan kostnad uppstå än den, som betingades av tomtens upplåtande. De fördelar, som genom det omnämnda samarbetet skulle ernås, syntes enligt kollegiets mening väl motivera en dylik upplåtelse.

Upplåtelse å Norrbackaområdet av tomt för kårhus. Hos karolinska sjukhusets byggnadskommitté har *medicinska föreningen* vid karolinska institutet anhållit, *dels* att för uppförande av ett kårhus för föreningen samt eventuellt för uppförande av bostadshus för medicinare måtte å Norrbackaområdet upplåtas det tomtområde, som av 1931 års sjukhuskommitté i dess generalplan reserverats för föreningen, *dels ock* att viss, närmare angiven del av Norrbackaområdet måtte tills vidare icke disponeras för annat ändamål utan reserveras för anläggande av idrottsplats.

Av framställningen inhämtas följande:

Medicinska föreningen vore en sammanslutning av de studerande vid karolinska institutet med närmaste uppgift »att främja de medicinska vetenskapernas studium, tillvarataga gemensamma intressen och bland medlemmarna alstra och vidmakthålla en god kamratanda». Enligt Kungl. Maj:ts stadgar för karolinska mediko-kirurgiska institutet vore medlemskap i föreningen obligatoriskt för envar studerande vid institutet. De krav, som härigenom ställdes på föreningen, hade bland annat gjort det nödvändigt för föreningen att ordna sin lokalfråga i så nära samband med institutets teoretiska institutioner och kliniker som möjligt. Med institutets nuvarande läge hade föreningen i detta avseende lyckats tillfredsställande lösa

lokalfrågan genom förhyrning av lokaler i huset Norr Mälarstrand 12. Vid karolinska institutets teoretiska institutioners och klinikers snart stundande förläggning till Norrbackaområdet bleve föreningen tvungen att flytta sina lokaler till nybyggnadernas närhet.

Karolinska institutets blivande läge inom ett vidsträckt, vid stadens gräns liggande område jämte de medicinska studiernas särart komme att tvinga studenterna att under större delen av dagen uppehålla sig inom detta område. De studerandes antal uppginge för närvarande till omkring 800. Så vitt det vore föreningen bekant, hade vid planläggningen av de teoretiska institutionerna och klinikerna intet väsentligt utrymme reserverats för studenterna som tillflykt under deras lediga tid och ej heller hade inom byggnaderna planerats matsalar för de studerandes utspisning. Det syntes föreningen nödvändigt, icke minst för att kunna genomföra ett ändamålsenligt undervisningsschema, att tillräckliga dylika lokaler komme till stånd inom området. Med hänsyn till sakens vikt för undervisningens ordnande torde sådana lokaler å Norrbackaområdet hava en med ändamålsenliga undervisningslokaler jämförbar betydelse. Sedan länge hade man ock inom föreningen övervägt möjligheten att bygga ett eget kårhus i närheten av karolinska sjukhuset. Samtidigt därmed hade det framstått som synnerligen önskvärt, att i samband härmed uppfördes bostadshus för medicinare. En särskild kommitté hade inom föreningen utrett dessa frågor.

Vid det förberedande arbetet för planläggning av sjukhuset hade synpunkter framförts, som överensstämde med de nu anförda. Sålunda hade 1926 års kommission framhållit önskvärdheten av att inom området bereddes plats för en för föreningen avsedd byggnad ävensom för en idrottsplats för de studerande (tennisbanor m. m.) samt anfört, att — om en för föreningen erforderlig byggnad skulle komma att uppföras ävensom idrottsplatser anordnas för de studerande — härför funnes utrymme å Norrbackaområdets västra del. 1931 års byggnadskommitté hade ansett sig böra i generalplanen reservera plats till en byggnad för medicinska föreningen. Det hade av kommittén ansetts synnerligen lämpligt, att då nämnda för institutets verksamhet betydelsefulla studentförening en gång kunde förverkliga sin önskan om egen byggnad, denna kunde förläggas i närheten av de kliniska och teoretiska institutionerna. En lämplig plats för kårbyggnaden hade byggnadskommittén funnit å södra hörnet av Norrbackaområdet intill Karlbergsvägens fortsättning över järnvägsspåret. Den skulle där upptaga ett område, som ej kunde tänkas lämpligt för institutets egna institutioner, men som genom sitt fria och något avskilda läge kunde väl tillfredsställa kårens fordringar. Fri plats funnes i omgivningen även för uppförande, förutom av kårbyggnad, av en byggnad eller byggnadsflygel för bostadsrum åt ett antal av kårens medlemmar. De ovannämnda tennisplanerna nedanför institutets huvudkomplex kunde, yttrade kommittén, giva medlemmarna tillfälle till sport. Vid frågans behandling i olika instanser hade dessa uttalanden ej föranlett någon erinran.

Föreningen hade haft under utredning det framtida utrymmet för kårhus och studentbostäder. Kårhusbygget hade föreningen avsett att själv utföra. Uppförandet av medicinarebostäder skulle omhänderhavas av föreningen eller eventuellt av bostadsförening i samarbete med föreningen. Den tomt, som av 1931 års sjukhuskommitté angivits, vore för de föreslagna byggnadsföretagen synnerligen lämplig. Å en vid framställningen fogad, av jägmästare Wennmark upprättad karta, hade den utmärkts med röd begräns-

ningslinje och bokstaven A. Tomtens areal hade av Wennmark uppmätts till 3,28 hektar.

I samband med planläggning av lokaler för föreningen hade det framstått som i hög grad önskvärt, att inom Norrbackaområdet reserverades mark för och anlades en idrottsplats. En idrottsplats skulle vara av en utomordentlig betydelse icke blott för studenterna utan även för den stora personal av skilda kategorier, som skulle hava sin verksamhet förlagd inom sjukhusområdet. Föreningen komme inom kort att ingå till karolinska institutets lärarkollegium med begäran att institutet ville vidtaga åtgärder för anläggning av en idrottsplats å det inom en blå begränsningslinje med bokstaven B utmärkta området å jägmästare Wennmarks karta. Områdets areal hade av Wennmark uppmätts till 1,55 hektar.

Karolinska sjukhusets byggnadskommitté har med skrivelse den 11 februari 1937 till Kungl. Maj:t överlämnat föreningens framställning och därvid tillstyrkt förslaget om upplåtelse till föreningen av det för kårbyggnad ifrågasatta området. Kommittén har samtidigt framhållit, att området enligt planerna för sjukhusets utbyggnad icke vore avsett för annat ändamål.

Departementschefen.

Den allmänna pristävling för svenska arkitekter i fråga om förslagsritningar till nybyggnad för de teoretiska institutionerna vid karolinska mediko-kirurgiska institutet m. m., som anordnats med hjälp av det av 1936 års riksdag för ändamålet anvisade anslaget, har enligt det ovanstående givit till resultat, att prisnämnden och byggnadsstyrelsen bland femton ingivna förslag till utförande rekommenderat ett av arkitekten Ture Ryberg upprättat förslag. Detta förslag har vidare förordats av institutets lärarkollegium och av kanslern för rikets universitet. Förslaget innebär också enligt min mening en lycklig lösning av förevarande byggnadsfråga, om vars trängande beskaffenhet allmän enighet råder. Då de planerade byggnaderna skola bereda utrymmen för sinsemellan olikartade men av ett nära inbördes samarbete beroende institutioner, är det vid byggnadsföretagets utformning av vikt ej blott att de olika institutionernas särskilda behov beaktas utan även att institutionerna förläggas på sådant sätt, att förbindelserna mellan de institutioner, som måste stå i kontakt med varandra, i görligaste mån underlättas. En huvudsynpunkt är också, att det behov av framtida utvidgningar, som alltid måste förefinnas vid en anstalt av denna art, kan tillgodoses med minsta möjliga kostnader och avbräck för det löpande arbetet. Båda dessa synpunkter synas hava vunnit beaktande i det av Ryberg upprättade enligt paviljongsystem utformade förslaget. Av prisnämndens och byggnadsstyrelsens utlåtanden framgår, att förslaget även har andra förtjänster, som sätta det i en särklass bland de ingivna tävlingsförslagen. Byggnadsföretaget synes därför böra utföras i huvudsaklig överensstämmelse med Rybergs förslag. De smärre justeringar, som kunna befinnas erforderliga, torde få vidtagas vid den mer detaljerade utformning av huvudritningen, som nu förestår.

Kostnaderna för byggnadsföretaget hava beräknats till 6,475,000 kronor, d. v. s. till ett belopp som med 1,175,000 kronor överstiger de år 1935 beräknade. Av denna kostnadsökning belöpa 575,000 kronor huvudsakligen på höjda arbets- och materialpriser men även till en del på den planläggning av institutionsbyggnaderna, som av Ryberg tillämpats, 210,000 kronor på kostnader för vissa bostadsbyggnader, som icke medtagits i 1935 års kalkyler, 210,000 kronor på anslutningsledningar utom Norrbackaområdet, för vilka medel ej heller beräknats i 1935 års kalkyler, samt 180,000 kronor på kostnader för yttre arbeten inom Norrbackaområdet, till en del beroende av stegrade arbets- och materialpriser. Dessa kostnader kunna enligt min mening ej anses oskäligen, om hänsyn toges till att det gäller att uppföra byggnader för sju institutioner och dessutom för administrativa lokaler och bibliotek m. m. för vårt lands största medicinska läroanstalt. En jämförelse med kostnaderna för andra, under de senare åren planerade institutionsbyggnader av besläktad art kommer snarare de nu beräknade kostnaderna att framstå såsom i stort sett normala. Jag tar emellertid fasta på byggnadsstyrelsens uttalande om att det icke torde vara uteslutet att vid utarbetandet av huvudritningarna åstadkomma vissa besparingar och förutsätter, att vid detta arbete tillvaratagas alla möjligheter att nedbringa utgifterna. I anslutning till vad jag anfört i den till årets riksdag avlåtna propositionen nr 157 angående beredande av vidgade arbetsuppgifter för svenska konstnärer bör till den av byggnadsstyrelsen angivna kostnadssumman läggas ett belopp av i runt tal 75,000 kronor till konstnärlig utsmyckning av anläggningen. Totalt skulle kostnaderna alltså — bortsett från de reduktioner, som eventuellt kunna vidtagas — uppgå till 6,550,000 kronor. Jag vill tillägga, att de av byggnadsstyrelsen angivna bostadsbyggnaderna torde böra på de av lärarkollegiet anförda skälen komma till utförande. Då värdet av den nuvarande, vid förslagets genomförande friblivande tomten vid Hantverkaregatan uppskattats till 3,725,000 kronor, skulle alltså nettoutgiften för statsverket vid en lösning av byggnadsfrågan i enlighet med det ovanstående förslaget uppgå till omkring 2,800,000 kronor. Det torde icke vara erforderligt att nu träffa avgörande rörande frågan huruvida den sistberörda tomten bör försäljas eller disponeras för annat statligt ändamål. Allenast må påpekas, att åtskilliga andra statliga byggnadsfrågor, där svårigheter för anskaffning av lämplig tomt kunna yppa sig, tränga till sin lösning. Det synes icke uteslutet, att här förevarande tomtområde på grund av sitt centrala läge därvid kan komma i åtanke.

Det för karolinska institutet planerade byggnadsföretaget har av byggnadsstyrelsen beräknats komma att sträcka sig över åtminstone fyra budgetår. Med hänsyn härtill och då de teoretiska institutionernas nuvarande lokaler av alla utdömts såsom olämpliga för sitt ändamål, tränga och otidsenliga, är det enligt min mening av vikt att byggnadsföretaget utan tids-

spillan igångsättes. Erinras må, att karolinska sjukhusets första byggnads-etapp beräknas vara avslutad under år 1939 och att en stor del av sjukhuset alltså kan tagas i anspråk om endast två à tre år. På grund härav torde det vara lämpligt att redan för nästa budgetår anvisa medel för uppgörande av huvudritningar och entreprenadhandlingar samt för utförande av andra förarbeten för byggnadsföretaget. Mot det av byggnadsstyrelsen härför beräknade beloppet av 100,000 kronor, vilket bör under Utgifter för kapitalökning och Statens allmänna fastighetsfond anvisas såsom reservationsanslag, har jag ingen erinran att framställa. Såsom förutsatts i statsverkspropositionen bör anslaget täckas av lånemedel.

Fråga har som nämnts uppkommit om att invid den planerade byggnaden för institutionen för medicinsk kemi upplåta en tomt, avsedd för en byggnad för den biokemiska avdelningen av det medicinska Nobelinstitutet. Lärarkollegiets i ämnet gjorda framställning synes giva vid handen, att en sådan åtgärd skulle vara till gagn både för institutet och för den biokemiska forskningen. Då tomtupplåtelsen av utredningen att döma ej är ägnad att försvåra de teoretiska institutionernas utvidgningsmöjligheter, synes staten ej hava anledning motsätta sig nämnda förslag. Härvid utgår jag från att statsverket ej för ändamålet behöver vidkännas annan kostnad än den, som ligger i tomtens upplåtande. Alla med upplåtelsen förenade yttre arbeten — planeringsarbeten o. dyl., kostnader för anslutningsledningar m. m. — böra alltså jämte byggnads- och driftkostnaderna bestridas av andra medel än statsmedel.

Mot den av medicinska föreningen gjorda framställningen om upplåtelse av tomtområde till uppförande av ett kårhus samt eventuellt av bostadshus för medicine studerande har jag ingen erinran att framställa. Framställningen torde till den del, den avser, att visst område skulle reserveras för anläggande av en idrottsplats, ej behöva nu upptagas till övervägande.

Ifrågavarande upplåtelser synas böra ske med nyttjanderätt, så länge områdena användas för de avsedda ändamålen. Med hänsyn till dessa ändamåls beskaffenhet och då utnyttjandet av Norrbackaområdet för statens räkning icke synes inskränkas genom upplåtelsena, förefaller det skäligt och möjligt att upplåta områdena ifråga avgiftsfritt.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser i ämnet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Nybyggnad för de teoretiska institutionerna m. m. vid karolinska mediko-kirurgiska institutet å det s. k. Norrbackaområdet i huvudsaklig överensstämmelse med ovannämnda, av arkitekten Ture Ryberg uppgjorda tävlingsförslag anvisa för budgetåret 1937/1938 ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av kronor 100,000;

dels medgiva, att till uppförande av en byggnad för den biokemiska avdelningen av det medicinska Nobelinstitutet må avgiftsfritt och med nyttjanderätt samt under villkor i övrigt, som av Kungl. Maj:t bestämmas, å Norrbackaområdet upplåtas ett tomtområde invid den tillärnade institutionen för medicinsk kemi;

dels ock medgiva, att till uppförande av ett kårhus samt eventuellt bostadshus för medicine studerande vid karolinska mediko-kirurgiska institutet må avgiftsfritt och med nyttjanderätt samt under villkor i övrigt, som av Kungl. Maj:t bestämmas, till medicinska föreningen vid nämnda institut upplåtas ovan angiven del av Norrbackaområdet.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Vid protokollet:
C. A. Charpentier.